

เปิดข้อมูลกลุ่มรายการข่าวสารสาระในยุคทีวีดิจิทัล

สำนักนโยบายและวิชาการกระจายเสียงและโทรทัศน์ สำนักงาน กสทช. ได้จัดทำบทความทางวิชาการเกี่ยวกับกลุ่มรายการข่าวสารสาระในยุคทีวีดิจิทัล (ช่องธุรกิจ) เพื่อสำรวจการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มรายการข่าวสารสาระประเภทต่างๆ ที่ออกอากาศในทีวีดิจิทัลตั้งแต่ปีแรกของการออกอากาศ จนถึงปี 2563

ความสำคัญของรายการข่าวสารและสาระ

สื่อโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอย่างมากและแพร่หลายนั้น ไม่เพียงแต่จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและปลูกฝังกล่อมเกลาพฤติกรรมของผู้รับชมเท่านั้น หากแต่ยังเป็นเครื่องมือที่ผู้ชมสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆ ของตนเองได้อีกด้วย โดยทฤษฎีการนำมาใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อ หรือ Uses and Gratification Theory เชื่อว่า ผู้รับสารจะเป็นผู้เลือกรับสารด้วยตนเอง ซึ่งการเลือกรับสารนั้นขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสื่อโทรทัศน์เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับสารนั้นๆ ซึ่งเมื่อมีการนำเอาทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับชมโทรทัศน์ McQuail et al. (อ้างถึงใน Kuyucu, 2015) พบว่า จะสามารถแบ่งประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสารออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1 การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการนันทนาการ (Diversion)

คือ การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อหลีกหนีความเป็นจริง หรือความไม่พอใจใดๆ ในชีวิตประจำวัน ในลักษณะนี้เป็นการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อรับความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน และความบันเทิงเป็นหลัก อาจกล่าวได้ว่า เป็นการใช้อย่างประโยชน์จากสื่อโทรทัศน์เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากชีวิตจริง

2 การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ (Personal Relationships)

คือ การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นกับบุคคลอื่น เช่น การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อให้ตนเองรู้สึกว่ามีเพื่อน ไม่รู้สึกเหงาหรือโดดเดี่ยว เป็นต้น

3 การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อแสดงออกและแสวงหาอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity)

คือ การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อเป็นภาพสะท้อนและเพื่ออ้างอิงอัตลักษณ์ของตนเองที่ถูกแสดงออกผ่านสื่อ โดยใช้เนื้อหาสื่อโทรทัศน์ในการเชื่อมโยงตนเองเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง และใช้สื่อโทรทัศน์ในการแสวงหาหรือสร้างพฤติกรรมต้นแบบของตนขึ้นมา

4 การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการสอดส่องสังคม (Surveillance)

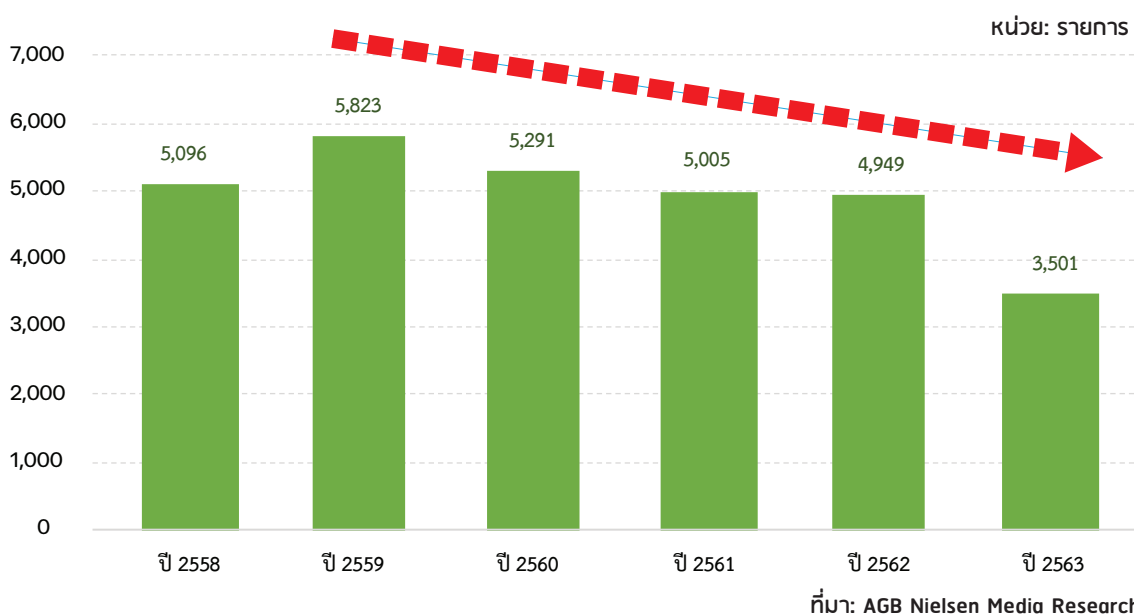
คือ การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปในชีวิตประจำวัน

จะเห็นได้ว่า การบริโภครายการข่าวสารและสาระเองก็เป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างประโยชน์และความพึงพอใจให้กับผู้รับสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการสอดส่องสังคม (Surveillance) ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวก็สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยภายหลังการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบดิจิทัล” ที่ได้ทำการศึกษาเวลาในการรับชมโทรทัศน์และประเภทรายการโทรทัศน์ที่รับชม เปรียบเทียบกับรายได้ครัวเรือน โดยพบว่า การรับชมรายการโทรทัศน์ในหมวดหมู่ข่าวสารสาระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทรายการสารคดี มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน หรืออาจกล่าวได้ว่า การรับชมรายการข่าวสารสาระอาจมีผลต่อการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจ และการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ของครัวเรือนได้

รายการข่าวสารและสาระในยุคทีวีดิจิทัล

เมื่อเริ่มเข้าสู่ยุคแรกเริ่มของทีวีดิจิทัล ช่องหมวดหมู่ข่าวสารและสาระ มีจำนวนทั้งสิ้น 7 ช่องรายการ โดยในเงื่อนไขใบอนุญาตระบุว่า “ช่องหมวดหมู่ข่าวสารและสาระจะต้องมีรายการข่าวในผังรายการเพื่อออกอากาศไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของผังรายการทั้งหมด” ส่วนช่องในหมวดอื่นๆ ทุกหมวด มีเงื่อนไขให้ต้องมีผังรายการข่าวสารและสาระไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของผังรายการทั้งหมด “รายการข่าว” จึงเป็นรายการหลักของทุกช่องทีวีในระบบดิจิทัล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายการข่าวในรูปแบบของการอ่านข่าว และรายการข่าวสนทนาเชิงข่าว หรือที่เรียกกันว่ารายการ News Talk

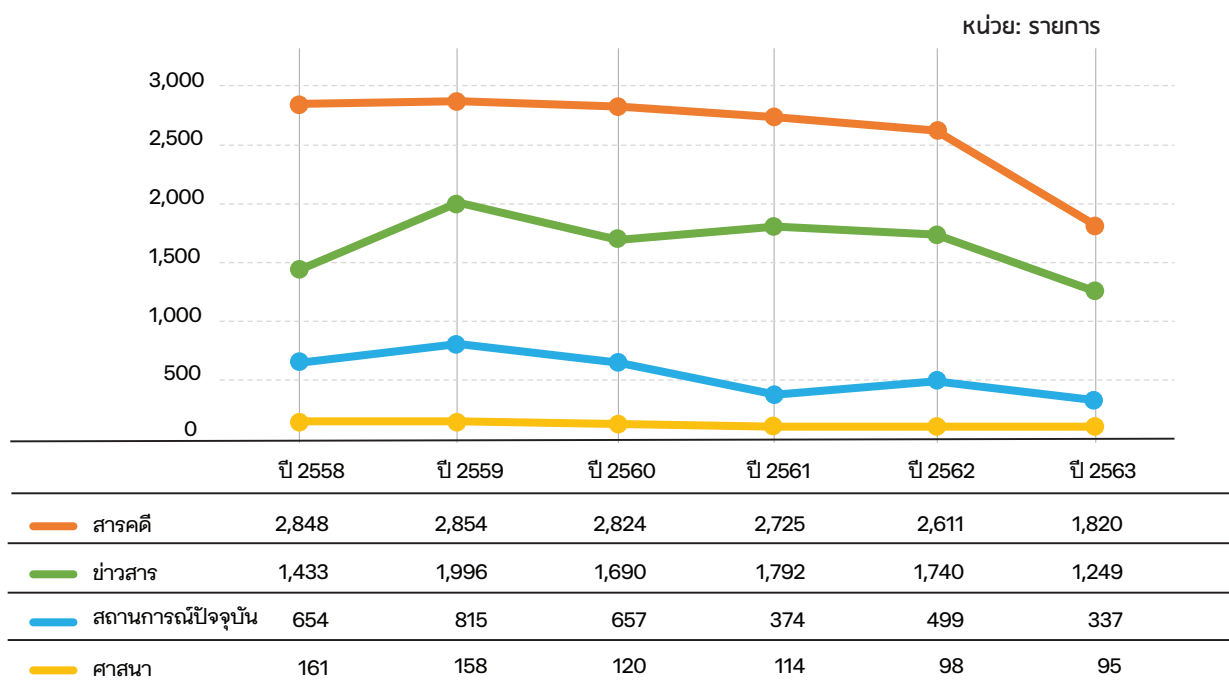
ภาพที่ 1 จำนวนรายการข่าวสารและสาระในยุคทีวีดิจิทัล ปี 2558-2563

ตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนผ่านจากทีวีในระบบแอนะล็อกมาเป็นทีวีระบบดิจิทัล จำนวนรายการข่าวสารและสาระมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 1) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในปี 2558 ซึ่งเป็นปีแรกที่ทีวีดิจิทัลให้บริการอย่างเต็มรูปแบบ มีจำนวนรายการข่าวสารและสาระมากถึง 5,096 รายการ จากนั้นรายการข่าวสารและสาระมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ¹ จนกระทั่งเหลือเพียง 3,501 รายการในปี 2563 หรือลดลงจำนวน 1,595 รายการนับจากปี 2558 ซึ่งคิดเป็นอัตราการลดลงประมาณร้อยละ 31.30

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงระดับประเภทรายการ (ภาพที่ 2) พบว่า เกือบทุกประเภทรายการในหมวดหมู่รายการข่าวสารและสาระมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนรายการเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2559 ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ของทีวีดิจิทัลในช่วงเริ่มแรกที่มีการแย่งบุคลากรข่าว ทั้งผู้ประกาศข่าว นักข่าว และทีมงานเบื้องหลัง ซึ่งมีการซื้อตัวและย้ายช่องของบุคลากรข่าวเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ช่วงแรกของยุคทีวีดิจิทัลในปี 2559 เป็นยุคที่ข่าวเฟื่องฟูมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี 2560-2563 รายการข่าวประเภทต่างๆ เริ่มมีแนวโน้มลดลง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศที่ส่งผลต่อการประกอบกิจการของทีวีดิจิทัล

¹ ในปี 2559 เป็นเพียงปีเดียวที่มีจำนวนรายการหมวดหมู่ข่าวสารและสาระเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า

ภาพที่ 2 จำนวนรายการข่าวสารสาระ แบ่งตามประเภทรายการ ปี 2558-2563

ที่มา: AGB Nielsen Media Research

หากพิจารณาประเภทรายการข่าวสารและสาระ เปรียบเทียบในช่วง 6 ปี (ระหว่างปี 2558 ถึงปี 2563) พบว่า ทุกประเภทรายการมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนรายการที่ลดลง โดยประเภทรายการที่มีอัตราการลดลง สูงที่สุด คือ รายการประเภทสถานการณ์ปัจจุบัน (Current Affair) ซึ่งลดลงถึงร้อยละ 48.47 รองลงมาคือ รายการทางศาสนา (Religion) รายการประเภทสารคดี (Documentary) และรายการประเภทข่าวสาร (News) โดยลดลงร้อยละ 40.99 36.10 และ 12.84 ตามลำดับ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของจำนวนรายการ (แบ่งตามประเภทรายการ) ระหว่างปี 2558 และ 2563

ประเภทรายการ	ปี 2558	ปี 2563	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
สถานการณ์ปัจจุบัน	654	337	↓ -48.47
ศาสนา	161	95	↓ -40.99
สารคดี	2,848	1,820	↓ -36.10
ข่าวสาร	1,433	1,249	↓ -12.84

สาเหตุหลักที่รายการข่าวประเภทสถานการณ์ปัจจุบัน (Current Affair) ลดลงมาก เนื่องจากเป็นกลุ่มรายการข่าวแนว Hard Talks ที่มีการสัมภาษณ์สดเพื่อเจาะลึกในรายการ รวมทั้งมีการติดตามตามประเด็นร้อนในกระแสสังคม ซึ่งในช่วงระยะแรกของทีวีดิจิตอล ช่องส่วนใหญ่แข่งขันกันสูงและให้ความสำคัญกับการผลิตรายการประเภทนี้ แต่อย่างไรก็ดี จากสถานการณ์การแข่งขันในวงการข่าวที่มากขึ้นในยุคปัจจุบัน ความนิยมของรายการข่าวประเภทนี้มักมีความเกี่ยวพันกับ “ผู้ดำเนินรายการ” ที่ได้กลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดผู้ชมและเรตติ้งของรายการหลายรายการได้รับความนิยมสูง แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีรายการข่าวประเภทนี้จำนวนมากที่ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควรจนต้องลาจากไป และบางรายการก็ได้ย้ายไปสู่แพลตฟอร์มออนไลน์

ส่วนรายการประเภทสารคดี เป็นอีกหนึ่งประเภทรายการที่มีแนวโน้มลดลงมากเป็นอันดับ 2 ซึ่งสาเหตุประการสำคัญสืบเนื่องมาจากรายการสารคดีเป็นรายการที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ทำให้ความนิยมและเรตติ้งของรายการไม่ได้สูงมาก ในขณะที่ช่องรายการก็มีรายจ่ายด้านต้นทุนค่าลิขสิทธิ์ หลายช่องจึงปรับเปลี่ยนผังรายการเป็นรูปแบบรายการอื่นๆ มาทดแทน

ทั้งนี้โดยภาพรวม การลดลงของรายการข่าวสารและสาระในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา นอกจากจะมีเหตุปัจจัยมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อประกอบกิจการของทีวีดิจิตอลแล้ว อาจเป็นผลมาจากการขอสืบใบอนุญาตของช่องรายการในหมวดหมู่ข่าวสารและสาระด้วย โดยมีการขอสืบใบอนุญาตของช่องรายการในหมวดหมู่ดังกล่าวทั้งสิ้น 4 ช่องรายการ ได้แก่ ช่องไทยทีวี ช่อง VOICE TV ช่อง Bright TV และช่องสปริงนิวส์

สรุปภาพรวมสถานการณ์ในยุคทีวีดิจิตอล

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยเฉพาะการพัฒนาของ “โทรศัพท์เคลื่อนที่” ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานเดิมที่เป็นแค่ “ผู้รับสาร” ได้กลายมาเป็น “ผู้ส่งสาร” โดยสามารถส่งผ่านข้อมูล และข่าวสารไปยังผู้อื่นได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นทางเลือกในการรับข่าวสารแบบใหม่และอาจจะกลายมาเป็นคู่แข่งกับรายการข่าวในยุคทีวีดิจิตอล อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในยุคที่ข่าวสารถูกส่งต่อกันอย่างรวดเร็ว รายการข่าวสารและสาระจากสื่อหลักอย่างทีวีก็ยังคงเป็นส่วนสำคัญที่สามารถสร้างประโยชน์สาธารณะต่อผู้รับชมได้มาก ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะทำให้รายการข่าวของสื่อหลักมีความแตกต่างจากการรับส่งข่าวสารโดยทั่วไป คงจะเป็นสิ่งที่เรียกว่า “จริยธรรมสื่อ” ที่ต้องมีความเที่ยงตรงและคำนึงถึงความถูกต้องเป็นสำคัญ

รายการอ้างอิง

- Kuyucu, M. (2015). TV Broadcasting in Turkey. The Turkish Television Audience in the Frame of Uses and Gratification Approach. *Athens Journal of Mass Media and Communications*, 1(4), 289-312.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). *โครงการศึกษาผลกระทบของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจไทย ภายหลังการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบดิจิตอล* (รายงานผลการวิจัย).
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2562). *5 ปี บนเส้นทางทีวีดิจิตอล : บทเรียน และ การเปลี่ยนแปลง*. นนทบุรี: ลัคเฮง สตูดิโอ
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2563). *พัฒนาการด้านเนื้อหารายการบนทีวีดิจิตอล*. นนทบุรี: ลัคเฮง สตูดิโอ.

ติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ **ส่วนวิชาการในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์**
สำนักนโยบายและวิชาการกระจายเสียงและโทรทัศน์ สำนักงาน กสทช.
Ins 02 271 7600 ต่อ 5004